

N:o 32.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1902, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866.

Till förberedande behandling af lagutskottet har Andra Kammaren hänvisat en af herr *Lyckholm* i nämnda kammare väckt motion, n:o 79, af följande lydelse:

»I 1 § af kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 föreskrifves, att, der Konungen pröfvar nödigt, att jord eller lägenhet, som tillhör enskild man, menighet eller inrättning, skall begagnas till torg eller gata i stad, egaren skall vara pliktig att emot ersättning afstå hvad för ändamålet fordras. Det torde emellertid, med den utveckling, befolkningsförhållandena inom landet under de senare årtiondena tagit, numera icke sällan förekomma, att behof af expropriation af mark till torg eller gata yppar sig inom köpingar, municipalsamhällen, stations- eller fabriks-samhällen eller andra kommuner, hvilka icke ega stadsrättigheter, men med afseende å sättet för deras bebyggande samt befolkningens mängd och täthet äro fullt jemförliga med städer. Då de ifrågavarande kommunerna rättvisligen synas böra vid verkställande af nödiga gaturegleringar och anordnande af torgplatser ega samma rätt som städerna att, der godvilligt aftal ej kan träffas, genom expropriation förvärfva den för ändamålet erforderliga mark, har jag ansett mig böra hos Riksdagen föreslå en ändring i berörda syfte af ofvannämnda paragraf. Möjligen skulle den ifrågavarande rättigheten lämpligen kunna begränsas till de samhällen, för hvilka byggnadsstadgan för rikets städer är eller fram-

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 27 Häft. (N:o 32).

deles blifver gällande, men i fråga härom likasom beträffande paragrafens ändrade formulering i öfrigt dristar jag mig icke framställa något bestämdt förslag.

På grund af hvad jag anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan förändring i 1 § af kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866, att den rätt att genom expropriation förvärfva nödig mark för utläggande af torg eller gata, som enligt nämnda paragraf tillkommer stad, måtte tillerkännas äfven köpingar, municipalsamhällen, stations- och fabrikssamhällen samt andra kommuner, hvilka icke ega stadsrättigheter, men med afseende å sättet för deras bebyggande samt befolkningens mängd och täthet lämpligen kunna anses böra i förvarande afseende likställas med städer.»

Förutsättningen för medgifvande af expropriationsrätt enligt 1 § af 1866 års förordning är förefintligheten af ett »allmänt behof», för hvars tillgodoseende jord eller lägenhet skall afstås. Då i anförda lagrum bland de allmänna ändamål, för hvilkas ernående egare kan blifva skyldig att afstå mark, nämnes anläggning af torg eller gata i stad, torde deraf framgå, att lagstiftaren ej ansett anläggande af gata eller torg i köping eller annan dermed likstäld samfällighet, som ej förvärfvat stadsrättigheter, vara ett sådant allmänt behof, att för detsammas fyllande expropriationsförfarandet kunde få anlitas. Vid tillkomsten af 1866 års lag torde också anledning egentligen hafva varit att härvid tänka allenast på stad. Men sedan nämnda tid hafva uppstått och utvecklat sig en mängd andra samhällen, af hvilka för närvarande många i anseende till folkmängd och betydelse öfverträffa de mindre städerna. I flera viktiga afseenden hafva äfven sådana samfälligheter likställts med städer. Sålunda har föreskrifvits, att den del af helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874, som handlar om helsovården i stad, ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 äfvensom byggnadsstadgan och brandstadgan för städerna den 8 maj 1874 skola i tillämpliga delar gälla äfven för köping, hamn, fiskeläge eller annat ställe med större sammanträngd befolkning, om Konungens befallningshafvande efter vederbörandes hörande sådant förordnat genom beslut, som blifvit af Kongl. Maj:t fastställt. Och då vid den pröfningsrätt, som i fråga om expropriation tillkommer Kongl. Maj:t, det allmänna intresset eller behofvet, enligt sakens natur, bör vara afgörande samt den omständigheten, att ett samhälle förvärfvat stadsprivilegier, ej en-

sam bör vara af betydelse härutinnan, synes den nu föreslagna lagändringen vara beaktansvärd och af behovet påkallad samt utgöra ett konsekvent fortgående på den väg lagstiftningen i andra likartade fall inslagit.

För en tillfredsställande lösning af förevarande fråga torde emellertid erfordras en undersökning och utredning, huruvida några särskilda villkor och förbehåll böra stadgas, för att ett annat samhälle än stad må kunna tillerkännas ifrågavarande rättighet, samt hvilka synpunkter dervid böra tagas i betraktande. Hvad motionären härutinnan ifrågasatt, eller att de samhällen å landet, för hvilka byggnadsstadgan för rikets städer vore gällande, borde i förberörda afseende likställas med städerna, synes nog i regel vara riktigt, men dock ej böra ovilkorligen fordras. I vissa samhällen utgöra de naturliga terrängförhållandena hinder för tillämpning af byggnadsstadgans alla bestämmelser, men ett sådant samhälle kan dock vara i stort behof af ett torg eller en gata. Ej heller anser utskottet nödvändigt, att allenast de samfälligheter, hvilka såsom köping eller municipalsamhälle utgöra sjelfständiga kommuner, och för hvilka sålunda byggnadsstadgan kan vinna tillämpning, tillerkännas rätt att under förutsättning af Konungens medgifvande exproprieras mark. Intet hinder synes böra uppställas mot att en kommun för t. ex. ett densamma tillhörande stationssamhälle får samma rätt till expropriation som en stad.

Under sådana förhållanden föränlåtes utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor den rätt att genom expropriation förvärfva nödig mark för utläggande af torg eller gata, som enligt gällande lag tillkommer stad, kunde tillerkännas äfven samfällighet, som icke förvärfvat stadsrättigheter, samt för Riksdagen framlägga det förslag till sådan lagändring, hvartill förhållandena kunna gifva anledning.

Stockholm den 18 mars 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.